

Lekarze – patroni wielkopolskich ulic

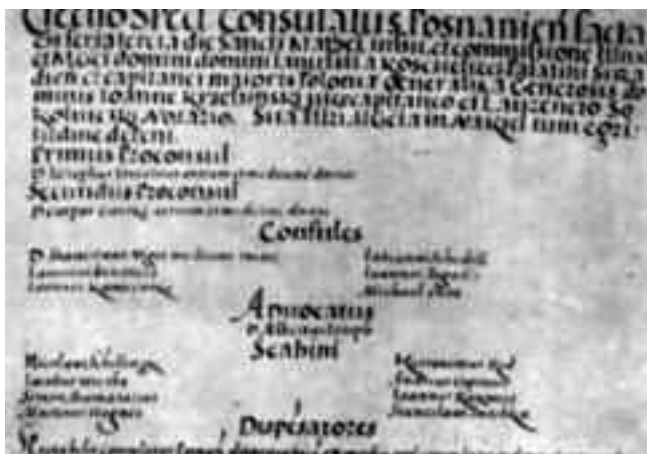
Józef Struś

500-lecie urodzin poznańskiego Struśka – najstynniejszego polskiego lekarza epoki odrodzenia i lekarza królów

Józef Struś, Poznańczyk, doktor filozofii i medycyny, tłumacz na język łaciński dzieł greckich, niegdyś profesor sztuki lekarskiej w Padwie, na żołdzie weneckim. Odnowiciel nauki o pulsie, zapomnianej przez tyle wieków, potem lekarz najjaśniejszego pana, Zygmunta Augusta, króla polskiego. Zmarł w Roku Pańskim 1568, licząc lat 58” [treść zaginionej płyty nagrobnej Strusia].

Józef Struś (łac. Iosepho Struthio), zwany w Polsce Struśkiem (1510–1568), urodził się i zmarł w Poznaniu. Jego rodzicami byli Mikołaj (mielcarz, czyli słodownik) i Elżbieta, córka poznańskiego burmistrza. Często podaje się, że ojciec Strusia był piwowarem, co nie jest prawidłowe. Prawdopodobnie pod koniec XV w. nastąpił rozdział funkcji mielcarza (słodownika) od funkcji piwowara. Odtąd mielcarze przygotowywali sól dla browarów, ale sami piwa zwykle już nie warzyli.

Ukończył szkołę miejską przy kolegiacie Marii Magdaleny (znajdującą się przy obecnym placu Kolegiackim, zniszczoną w trakcie pożaru) oraz Wydział Humanistyczny (*facultas liberalium artium*) Akademii Lubrańskiego. Dyplom lekarza (1529 r.) oraz tytuł magistra sztuk wyzwolonych (1531 r.) uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim. Następnie podjął studia medyczne w Padwie (1532–1535), gdzie uzyskał doktorat z filozofii i medycyny (1535 r.) oraz stanowiska profesora uniwersytetu (*explicator extraordinarius medicinae theoreticae*). Wydaje się możliwe, że wykładów Strusia słuchał A. Wesaliusz (1514–1564), który w 1537 r. był w Padwie. W 1537 r. Struś przeniósł się do Krakowa, gdzie wykładał medycynę, a gdy nie otrzymał tam katedry medycyny, w 1541 r. wrócił do Poznania, gdzie został lekarzem Andrzeja Górki, starosty generalnego Wielkopolski oraz kasztelana poznańskiego i kaliskiego. Szybko jednak trafił z powrotem do Krakowa – tym razem wezwany w celu uleczenia księżniczki Izabelli, najstarszej córki króla Zygmunta Starego i królowej Bony Sforzy, przyszłej żony władcy Węgier Jana Zapolyi. Na prośbę uzdrowionej księżniczki Struś towarzyszył jej w podróży ślubnej na Węgry. Na Węgrzech zasłynął jako wybitny lekarz i prowadził – podobnie jak w Poznaniu – bardzo intratną praktykę prywatną. Jego sława była tak wielka, że w 1540 r. został zaproszony do Konstantynopola na dwór sułtana osmańskiego, Sulejmana Wspaniałego (1494–1566). Jak wiadomo, Struś Sulejmana uleczył skutecznie (o czym świadczy fakt kolejnych 26 lat życia), za co został sownie wynagrodzony. Z okresu jego pobytu na Węgrzech pochodzą liczne obserwacje dotyczące różnych rodzajów tężna. Struś zręby swojej nauki o tężnie tworzył już w okresie padewskim. Jeszcze wiele lat po odejściu z Padwy krążyły wśród studentów notatki z wykładów Strusia na temat tężna. Jego wieloletnie badania zostały następnie rozwinięte i podsumowane w *opus magnum* Strusia, wydanym w 1555 r. w Bazylei *Nauka o tężnie ksiąg pięcioro...* Przyniosło mu ono międzynarodową sławę i uczyniło najbardziej znaczącym polskim lekarzem epoki odrodzenia w Europie. Po powrocie do Poznania w 1541 r. Struś był człowiekiem bardzo majątnym (jednym z najbogatszych mieszkańców Poznania) i właścicielem kilku kamienic miejskich. Sam mieszkał w kamienicy przy Starym Rynku, na której dzisiaj znajduje się tablica pamiątkowa. W latach 1557–1559 przez dwie kadencje pełnił funkcję burmistrza Poznania. Król Hiszpanii Filip II zaproponował

Protokół z sesji Rady Miasta – powołanie Strusia na stanowisko burmistrza Poznania (25 IX 1557).

mu stanowisko nadwornego lekarza w Madrycie, jednak ten odmówił. Ciekawym faktem jest również i to, że król hiszpański cenił Strusia niemal równie mocno jak Wesaliusza. Proponował mu stanowisko lekarza przybocznego w zamian za Wesaliusza, w czasie gdy ten ostatni starał się o wyjazd z Hiszpanii i powrót do Padwy. W każdym razie tu niejako po raz drugi (po Padwie) krzyżują się już może nie tyle drogi życiowe, ile nazwiska tych dwóch lekarzy. W 1559 r. został mianowany lekarzem nadwornym króla Zygmunta Augusta. Strus był dwukrotnie bezdzietnie żonaty z Polikseną Ungerówną, a po jej śmierci z Katarzyną Stochówną. Zmarł w czasie epidemii dżumy w 1568 r. w Poznaniu, a pochowany został w podziemiach kolegiaty św. Marii Magdaleny (obecny plac Kolegiacki).

W Poznaniu Strus upamiętniony jest ulicą na Łazarzu i szpitalem swojego imienia – Wielospecjalistyczny Szpital Miejski im. Józefa Strusia.